

DEMOKRATİK GELİŞİM ENSTİTÜSÜ

DEĞERLENDİRME

Türkiye'nin önündeki iki yıl: İki lider, iki farklı çizgi, iki okuma

Cengiz ÇANDAR

Democratic
Progress
Institute

DEMOKRATİK GELİŞİM ENSTİTÜSÜ DEĞERLENDİRME

Türkiye'nin önündeki iki yıl: İki lider, iki farklı çizgi, iki okuma

Cengiz ÇANDAR¹

2012 yılının sonbahar başlangıcı, Eylül ayı sonu, Ekim ayı başı Türkiye'nin önündeki en iki yıla ilişkin çarpıcı ipuçları verdi. 30 Eylül günü, AK Parti'nin (Adalet ve Kalkınma Partisi) Dördüncü Kongresi yapıldı.

2002 yılından beri iktidarda bulunan ve 2002'de yüzde 34 oranındaki oy ile tek başına hükümet kurma imkanını elde ettikten sonra, 2007 seçimlerinde oy oranını yüzde 47'ye, 2011 seçimlerinde ise yüzde 50'ye çıkartan AK Parti'nin (Adalet ve Kalkınma Partisi) başarılı genel başkanı ve 10 yıla yakın bir süredir Türkiye'nin Başbakanı olan Tayyip Erdoğan, bu sıfatlarıyla son kez bir AK Parti Kongresi'ne katıldı. AK Parti'nin Dördüncü Büyük Kongresi'ni dramatik kılan da bu idi.

Bu yönüyle AK Parti'nin 30 Eylül 2012'deki Büyük Kongresi, bir yandan Tayyip Erdoğan için partili yoldaşlarına bir 'Veda Kongresi' olarak nitelenirken, diğer

¹ Kıdemli bir gazeteci ve köşe yazarı olan DPI Uzmanlar Konseyi üyesi Cengiz Çandar özellikle Kürt Sorunu üzerinde uzmanlaşmıştır. 1991-93 yılları arasında Türkiye eski Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal'a özel danışmanlık yapmıştır. 1971 yılındaki askeri müdahale sonrası ortaya çıkan rejime muhalefeti sebebiyle Ortadoğu ve Avrupa'da yaşamak durumunda kalmıştır. Türkiye'ye dönüşünü takiben 1976 yılında Vatan gazetesinde çalışmaya başlayarak gazetecilik kariyerine adımını atmıştır. Ortadoğu'da özellikle Lübnan ve Filistin bölgeleri ile Balkanlarda Bosna Hersek üzerine uzman olan Çandar gazetecilik kariyerini Türk Haberler Ajansı ve Türkiye'nin önde gelen gazeteleri Cumhuriyet, Hürriyet, Referans ve savaş muhabiri olarak çalıştığı Güneş gazetesiyle devam ettirdi. Halen gazetecilik mesleğini Radikal gazetesi köşe yazarı olarak devam ettirmektedir.

yandan da, Erdoğan'ın 2014 yılında Türkiye'nin cumhuriyet tarihinde ilk kez halk oyu ile doğrudan seçilecek cumhurbaşkanlığı seçimi yolculuğuna başlangıç kongresi olarak da değerlendirildi.

Bütün bu nedenlerden ötürü, Kongre'nin nasıl düzenlendiği, nasıl yansıtacağı ve Tayyip Erdoğan'ın Kongre'de yapacağı konuşma ve içeriği, Türkiye'nin yakın geleceği konusunda önemli ipuçları vereceği düşüncesiyle, Kongre merakla beklendi ve üzerinde önemle duruldu.

AK Parti'nin Dördüncü Büyük Kongresi'nin bir ertesi günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) yeni yasama yılının açılışı idi. TBMM, geleneksel olarak, Cumhurbaşkanı'nın açış konuşmasıyla çalışmalarına başlıyor. Bu bakımdan, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün üzerinde çok durduğu ve önemli mesajlar içereceği bilgisini dışarıya yaydığı konuşması da merak uyandırmıştı.

Gerçekten de, 30 Eylül günü Başbakan Tayyip Erdoğan'ın AK Parti Kongresi'nde yaptığı konuşma ile Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 1 Ekim günü TBMM'nin açılışı vesilesiyle parlamento yaptığı konuşmanın arasındaki farklılıklar, farklı mesajlar ve farklı vurgular, Türkiye'nin yakın geleceği konusunda cevabı şu sırada net olmayan bir çok soruyu beraberinde getirdi ve dikkate değer ipuçları verdi.

Önce AK Parti Kongresi ve Tayyip Erdoğan'ın konuşması... Başbakan Tayyip Erdoğan, Kongre konuşmasından önce, yaklaşık bir hafta boyunca çeşitli televizyon kanallarına, değişik gazeteci gruplarının karşısına çıktı ve özellikle Kürt sorununa ilişkin çeşitli spekülasyonlara yer veren açıklamalarda bulundu. Başbakan Erdoğan'ın bu açıklamaları, Kongre konuşmasında çok önemli yeni mesajlar vereceği konusunda büyük beklentilere yol açtı.

Tayyip Erdoğan, Ak Parti Büyük Kongresi'nden önceki hafta içinde çeşitli televizyon kanallarında yaptığı açıklamalarda, açık ve net bir dil kullanmamakla birlikte, İmralı'da tutuklu bulunan ve bir yılı aşkın süredir kendisiyle hiçbir görüşmenin yapılamadığı ve tecrit uygulamasının hedefi haline getirilmiş olan PKK lideri Abdullah Öcalan ile yeniden görüşülebileceğini ima eden sözler sarfetti.

Kamuoyunda büyük heyecana ve kongre konuşmasının merakla beklenmesine yol açan Başbakan Erdoğan'ın bu yöndeki sözleri oldu. Erdoğan'ın aynı açıklamalarda, PKK ile aynı siyasi hatta kabul edilen BDP'ye (Barış ve Demokrasi Partisi) çok ağır eleştiriler yönelmesi, hatta BDP'liler ile aynı parlamento çatısı altında bulunmak istemediğini söylemesi ve giderek, BDP'nin yerinin TBMM (Türkiye Büyük Millet Meclisi) değil, PKK lider kadrosunun ve askeri karargahının bulunduğu Irak'ın Kürdistan bölgesindeki Kandil dağı olduğunu vurgulayarak, BDP ile herhangi bir müzakere yapmak niyeti taşımadığını bildirmesi soru işaretlerine yol açtı. Zira, Başbakan Tayyip Erdoğan, birkaç ay önce, PKK ile yeniden görüşmelerin başlayıp başlamayacağına ilişkin sorulara, PKK'yi ima ederek 'terörle mücadele' ve BDP'yi kastederek, 'parlamentodaki uzantısı ile müzakere' sloganını geliştirmişti.

Erdoğan'ın kongre öncesi son açıklamaları, konuya ilişkin yaklaşımının tümüyle değiştiği yorumlarını beraberinde getirdi ve Abdullah Öcalan ile yeniden görüşülebileceğini ima eden sözleri hatırlatılarak, 'terörle mücadele, BDP ile mücadele' şeklinde ironik yorumlara neden oldu.

BDP çevreleri, Türkiye'nin özellikle Kürt kamuoyunda çok önemli beklentilere yol açmasına rağmen, Abdullah Öcalan ile görüşmelerin tekrar başlaması ihtimaline çok ihtiyatlı yaklaştılar ve Erdoğan'ın

sözlerinin 'zaman kazanma taktiği' olarak anlaşılması gerektiği üzerinde durdular.

Bu yorumu, BDP Eş Genel Başkanı Gültan Kışanak, AK Parti Büyük Kongresi'nden bir gece önce, Türkiye'nin önemli Kürt merkezlerinden, Güneydoğu bölgesinde Siirt kentindeki bir açık hava toplantısı sırasında bizzat bu satırların yazarına aktardı.

Tayyip Erdoğan, Kongre'ye bir gece kala, yine bir televizyon röportajında, bu kez, Abdullah Öcalan'ın tutukluluk şartlarının değiştirilmesi ihtimalini kapıları kapatan bir kullandı. PKK liderinin 'ev hapsi'ne geçirilmesininin 'vebali altına kendisinin giremeyeceğini' ilan ederek, zihinlerdeki soru işaretlerini daha da arttırdı.

Bu şartlar altında olağandışı bir merakla beklenen AK Parti Büyük Kongresi'ndeki konuşmasında ise, bir hafta boyunca uyanan ve uyandırılan beklentiler açısından Kürt sorununa ilişkin yeni bir şey söylemedi. Toplam 61 sayfa tutan uzun konuşma metninde Kürt sorunuyla ilgili bölüm 4 sayfalık bir yer tuttu ve Erdoğan bu bölümde atmayı tasarladığı yeni adımlardan ziyade, söz konusu bölümü 'Kürt vatandaşlar'dan partisi için destek talep etme amacıyla kullandı.

Tayyip Erdoğan, somut bir mekanizmayı ifade etmeden ve belirgin bir muhabata yönelmeden, 'Kürtlere' şöyle seslendi:

'Buradan, AK Parti'nin 4'üncü Büyük Kongresi'nden, özellikle Kürt kardeşlerime sesleniyorum. Bize oy versin ya da vermesin, bizi sevsin ya da sevmesin, bu topraklar üzerinde yaşayan her bir Kürt kardeşimin, elini vicdanına koymasını ve bir an olsun vicdanıyla konuşmasını istiyorum. Terör örgütünün propagandasının etkisi altında kalmadan, terör örgütünün uzantısının propagandasının etkisi altında kalmadan, her bir Kürt kardeşimin, bir an olsun vicdanıyla başbaşa kalıp düşünmesini istiyorum.

Cumhuriyet tarihi boyunca kim, hangi hükümet bu kadar cesur adımlar atmıştır? Cumhuriyet tarihi boyunca kim, hangi hükümet bu kadar samimi adımlar atmıştır? Cumhuriyet tarihi boyunca hangi dönemde kardeşlik için bu kadar çaba gösterilmiştir? Kürtlere karşı on yıllarca sürdürülen red, inkar ve asimilasyon politikalarına AK Parti son vermiştir. Kürtçenin önündeki engelleri AK Parti kaldırmıştır. TRT Şeş'i kurup, burada 24 saat Kürtçe yayını AK Parti başlatmıştır. Kürtçenin öğretilmesinin önünü AK Parti açmıştır. Olağanüstü Hal'e AK Parti dur demiştir. Yasakları, sınırlamaları, kısıtlamaları AK Parti elinin tersiyle itmiştir. AK Parti, Doğu ve Güneydoğu'yu, tek parti zihniyetiyle, baskıcı, otoriter, faşizan bir zihniyetle kontrol altına almak isteyen terör örgütüne karşı, benim Kürt kardeşimin her türlü özgürlüğünü samimiyetle savunan parti olmuştur. İşte bugünden itibaren, biz, yeni bir sayfa açmak, o sayfayı da Kürt kardeşlerimle birlikte doldurmak, o temiz sayfayı şiddetten koruyup, barışın, kardeşliğin sayfası yapmak istiyoruz... Biz Kürt kardeşlerimize karşı yüzlerce adım attık; şimdi artık, bu yeni dönemde, Kürt kardeşlerimin bizlere karşı bir adım atmasını bekliyoruz. Kürt kardeşlerimin, YETER ARTIK diyerek, teröre karşı cesaretle seslerini yükseltmelerini bekliyoruz.'

Başbakan Erdoğan'ın konuşmada ortaya koyduğu yaklaşım, fazlaca tereddüde yer bırakmayacak biçimde, PKK'ya yönelik olarak, bir yılı aşkın süredir uygulanmakta olan uzlaşmaz politikanın sürdürüleceğinin ve bu arada BDP'nin de dışlanacağı ve Başbakan'ın bazı BDP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını benimsediğinin kanıtları olarak algılandı. Ağustos ayında, aralarında BDP Eş Genel Başkanı Siirt Milletvekili Gültan Kışanak ile DTK (Demokratik Toplum Kongresi) Eş Başkanı, Diyarbakır Milletvekili Aysel Tuğluk'un da bulunduğu bir grup BDP milletvekili, yanlarında basın mensupları olmak üzere, Hakkari-Şemdinli bölgesinde

PKK'nin silahlı unsurlarıyla karşılaşarak kucaklaşmış ve söz konusu kucaklaşma görüntüleri Ankara siyasi çevrelerinde ve Türkiye'nin Türk kamuoyunda tepki uyandırmış ve ilgili BDP milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılması ve 'terör örgütü ile ilişki' suçlaması altında yargılanmaları gerektiği gündeme gelmişti.

Tayyip Erdoğan, bu konuya gönderme yaparak, Kongre konuşmasında Kürtlerden PKK ve BDP'yi terkederek kendisini ve partisini desteklemeleri isteğini bildirdi. Bunu yaparken, Kürt sorununa ilişkin atılması mümkün adımlardan söz etmedi.

Başbakan'ın konuşmasında, hayli yükselen beklentileri karşılamadığı eleştirileri karşısında, Kongre salonunda dağıtılan iki sayfalık ve 63 maddelik 'Vaadler' ile 'AK Parti 2023 Siyasi Vizyonu' başlığını taşıyan 70 sayfalık kitapçığa vurgu yapanlar, esas olanın yazılı vaadler listesi olduğunun altını çizdiler ve söz konusu iki metnin, AK Parti'nin topluma sunduğu 'yeni bir sözleşme' olarak anlaşılması gerektiği üzerinde durdular.

Buna göre, 63 maddelik 'Vaadler Listesi'nde Kürt sorununa ilişkin birkaç maddenin önemine değiniliyor. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

21. Madde: Anadilde savunmanın sorun olmaktan çıkarılması. (Bununla ilgili düzenleme yapıldığı takdirde, binlerce Kürt aktivistinin yargılanmakta olduğu KCK Davası'nda önemli bir rahatlamanın meydana gelmesi ve gerilimin aşağıya çekilmesi mümkün olabilir.)

22. Madde: Anadilde kamu hizmetlerine erişim;

23. Madde: Bağımsız kolluk denetim mekanizmasının kurulması. (Bu madde, Güneydoğu ve Doğu'da Kürtlerin jandarma ve diğer güvenlik güçlerinden şikayetlerini ele alacak bir kurumun oluşturulmasını ifade ediyor ki, bu

'demokratikleşme reform' bakımından gerçekten önemli bir ilerleme olarak kaydedilebilir.)

'Vaadler Listesi'nde doğrudan Kürt siyasi çevrelerini ilgilendiren hükümlerin yanısıra, tüm toplumu ilgilendiren önemli 'demokratikleşme' ve 'reform' vaadlerine yer verildiği görülüyor. En önemlileri ilk 13 madde ve şöyle:

1. Partileri kapatmanın tamamen kaldırılması.
2. Parti kurulmasında kısıtlayıcı ve yasaklayıcı hükümler kaldırılacaktır. (Program, tüzük, teşkilat vs.)
3. Partilerde tek tipleştirici hükümlerin kaldırılması.
4. Parti kapatmalarına son verilmesi.
5. Partiye değil, gerçek kişilere ceza verilmesi.
6. Siyasetin önündeki tüm engellerin kaldırılması.
7. Seçimlerle ilgili mevzuatın topyekün gözden geçirilmesi.
8. Temsilde adaletin sağlanması için tedbirler alınması.
9. Yüksek Seçim Kurulu'nun yeniden yapılandırılması.
10. Başkanlık, yarıbaşkanlık ve partili cumhurbaşkanı meselelerin tartışılması.
11. Şartlar ne olursa olsun mutlaka Yeni bir Anayasanın ülkeye kazandırılması.
12. Dokunulmazlık meselesinin Yeni Anayasa çerçevesinde evrensel kriterlere göre yeniden düzenlenmesi.
13. Yargının hızlandırılması, adil yargılanma ve demokratikleşme bağlamında 4. Yargı Paketi'nin kanunlaştırılması.

Bütün bu 'vaadler'in yerine getirilmesi ve hatta yerine getirilmesi için harekete geçilmesi halinde, Türkiye'nin 'demokratikleşme' doğrultusunda önemli adımlar atacağı ve ülkenin siyasal ikliminin olumlu biçimde bir hayli düzeleceği kuşku

götürmez. Yukarıda sıralanan 'vaadler' arasında en kayda değer olanların başında, Türkiye'nin görülmemiş yükseklikte olan yüzde 10'luk seçim barajının indirileceği ve 'temsilde adalet' ilkesinin yerine getirilmesine özel bir vurgu yapıldığı görülüyor ki, bu, başlıbaşına Kürt sorununun siyasi çözümü çerçevesinde önemli bir parameter olarak kabul ediliyor.

Bu arada, söz konusu 'Vaadler Listesi'nin ve öngörülen 'anayasa değişikliği'nin Başbakan Tayyip Erdoğan'ın siyasi hedeflerine göre dizayn edilmiş olduğu da dikkat çekiyor. AK Parti'nin 4. Büyük Kongresi'nin dramatik yönü, daha önce de belirtildiği üzere, Tayyip Erdoğan'ın AK Parti Genel Başkanı ve hatta Başbakan sıfatıyla katıldığı son kongre olmasıydı. 2014 yılında Türkiye'de ilk kez doğrudan halk oyu ile seçilecek cumhurbaşkanlığına Tayyip Erdoğan'ın gözünü diktiği bir sır değil ve bu bakımdan AK Parti'nin 4. Büyük Kongresi, Erdoğan'ın, bir yönüyle AK Parti'ye 'Veda Kongresi' olduğu kadar, diğer yönüyle 'cumhurbaşkanlığına yürüyüşünün başlangıç kongresi' olarak değerlendirildi.

Aslına bakılırsa, Tayyip Erdoğan, 'Partili Cumhurbaşkanı' kavramını ortaya atarak ve aynı zamanda 'başkanlık, yarı-başkanlık sisteminin tartışılması'nı isteyerek ve 'yeni anayasanın şartlara bakılmaksızın mutlaka yapılmasını' gündeme getirerek, 'siyasi takvimi'nin ipuçlarını da AK Parti 4. Kongresi'nde vermiş oldu.

'Partili Cumhurbaşkanı' amacı, Kongre'yi bir 'Veda Kongresi' olmaktan çıkartıyor. Tayyip Erdoğan, o nedenle, kongre konuşmasında, 'Bu bir veda değil, bir es vermektir' dedi. Hem bir 'veda' ve hem de 'Partili Cumhurbaşkanı' Tayyip Erdoğan'ın bir şekilde denetiminin ve ilişkisinin devam edeceği, ilişkinin yeni bir kalıba gireceği ve bu anlamda vedadan ziyade 'süreklilik' inşa etmeyi tasarlayan bir kongre. Tayyip Erdoğan'ın, partilerinin parlamentodaki çoğunluğundan

yararlanarak cumhurbaşkanı seçilen Turgut Özal ile Süleyman Demirel örneklerini çok ciddiye aldığı anlaşılıyor. Turgut Özal, Cumhurbaşkanlığına seçildikten sonra partisi Anavatan ile, Süleyman Demirel'in de Doğru Yol ile ilişkileri gevşemiş ve zayıflamış ve partiye hükmedemez duruma gelmişlerdi. ANAP (Anavatan Partisi), Turgut Özal'a muhalif bir konuma kayan Mesut Yılmaz'ın, Doğru Yol Partisi ise Demirel'e bağlı davranmayan Tansu Çiller'in kontrolüne girmişti.

Tayyip Erdoğan'ın, merkez-sağ partilerdeki geçmiş örneklerden yola çıkarak, kendi geleceğini sağlama almak istediği ve Fransa'ya benzer bir yarı-başkanlık sistemiyle, bir yandan halk oyuyla cumhurbaşkanı seçilerek, diğer yandan da AK Parti üzerindeki kontrolünü devam ettirmeyi tasarladığı AK Parti'nin 4. Kongresi'nde ortaya çıktı.

Tayyip Erdoğan'ın 2014 yılında, yetkileri arttırılmış ve halk tarafından seçilmiş bir 'partili' cumhurbaşkanı olabilmesi için, anayasa değişiklikleri gerekiyor. Yeni anayasa ihtiyacı, tam da bu noktada devreye giriyor. Aynı şekilde, yeni cumhurbaşkanının 2014 yılında tarihte ilk kez asgari yüzde 50 + oyla seçilecek olması, Erdoğan'ın önümüzdeki iki yıl boyunca ağzından çıkacak her sözü, atacağı her adımı cumhurbaşkanlığı seçimindeki niyetlerine endeksli, 'taktik manevralar' haline getiriyor.

Başbakan ve AK Parti Genel Başkanı'nın, şahsında topladığı güçlü iktidar tekeli sayesinde, Türkiye'nin mevcut dengeleri ve dönemsel verilere bakıldığında, 2014'e dek önünde hiçbir engel bulunmadığı sanılmakla birlikte, şu anki Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün AK Parti'nin 4. Kongresi'nin hemen ertesinde, 1 Ekim 2012 günü TBMM'nin yeni yasama yılını açış konuşması, tonu, üslubu ve içeriğiyle birlikte Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı yolunun ilk bakıştaki kadar engelsiz ve kolay olmayacağını gösterdi. Böylece,

Türkiye'nin geleceğine ilişkin tahminler ve öngörülere yeni bir zorluk eklendi.

Türkiye'de AK Parti'nin her seçimde oyunu arttırarak hükümet kurabilmesi, buna karşılık hiçbir muhalefet partisinin gerek tek başına, gerekse koalisyon halinde, bir iktidar alternatifi oluşturamaması, AK Parti'de yıllar içinde tartışmasız ve rakipsiz bir numara konumuna gelen ve bu konumunu tahkim eden Tayyip Erdoğan'ın karşısında 'checks and balances' bırakmadı. Abdullah Gül, bu konuda tek istisna sayılıyor.

2002 seçimlerinin ardından Tayyip Erdoğan yasaklı olduğu için parlamento dışında kaldığında Başbakan olarak ilk AK Parti hükümetini kuran Gül, 2003 Mart ayında Başbakanlık koltuğunu, yasağı kalkıp seçimlere katılarak parlamento giren Tayyip Erdoğan'a bırakmış ve Dışişleri Bakanı olarak çalışmaya başlamıştı. AK Parti'nin kuruluşunda Tayyip Erdoğan ölçüsünde rol oynamış olan ve Erdoğan için Başbakanlık koltuğundan feragat etme erdemini gösteren Gül, 2003-2007 yılları arasında Tayyip Erdoğan hükümetinde, güçlü Başbakan'ı gereğinde dengeleyebilecek ağırlığa, kişiliğe ve siyasi kariyere sahip tek kişi olarak görülmüştü. 2007'den beri sürdürdüğü Cumhurbaşkanlığı makamı da, Abdullah Gül'ün kişiliğiyle birleşerek, Tayyip Erdoğan için, gerektiği takdirde, tek 'checks and balances' konumu haline kendiliğinden gelmişti.

Abdullah Gül, böyle bir rol oynamamakla birlikte, Tayyip Erdoğan'a yönelik biriken muhalefetin üzerinde odaklandığı başlıca isim oldu. Buna ek olarak, Tayyip Erdoğan'ın yakın çevresinin, Abdullah Gül'ü, Erdoğan'ın rakibi olarak algılayarak, gelecekte devreden çıkartmaya çalıştığı ve bunu saygı sınırlarını zorlayarak yaptığı algılaması kamuoyunda yayılmaya başlamıştı. Bu söylentilerin ve ona bağlı algılamanın yaygınlaştığı bir sırada, Anayasa Mahkemesi, hukuken tartışmalı hale gelmiş cumhurbaşkanlığı adaylık şartı

ve görev süresine ilişkin verdiği kararda, Abdullah Gül'ün bir kez daha cumhurbaşkanı adayı olabileceğini karara bağladı. Böylece, Abdullah Gül, kendisini by-pass etmek ve devreden çıkartmak isteyenlere ve onlar üzerinden –yine kendiliğinden- Tayyip Erdoğan'a karşı bir 'hukuki koz'a sahip olmuş oldu.

Bütün bu nedenlerden ötürü, Abdullah Gül'ün çok önceden ve titizlikle hazırladığı bilinen 1 Ekim 2012 konuşmasında, Tayyip Erdoğan ile farklı düşündüğü ve hatta ona 'uyarı' teşkil eden bölümler, kamuoyunda özellikle öne çıkarıldı ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün konuşması, şimdiden netlikle söylenemeyecek olsa bile, bir potansiyel Gül-Erdoğan tartışmasının ve farklılaşmasının tohumları atılmışçasına değerlendirildi.

Gül'ün Erdoğan'dan ayrıldığı noktalar, konuşmasında beş temel konuda ve noktada kendisini gösterdi:

1. Kürt meselesinin tartışma alanı ve BDP'ye karşı izlenecek tavır konusunda, Gül, Erdoğan'dan üslup ve içerik olarak çok ayrıldığını konuşmasındaki şu cümlelerle ortaya koydu:

'Seçimlere yasal olarak katılmış, halkın oyunu almış, milletvekili sıfatını taşımaya hak kazanmış herkesin, haklarında kesin yargı kararları ortaya çıkana kadar yasama faaliyetine katılması gerektiğini düşünüyorum. Ülkemiz ve milletimizin karşılaştığı bütün sorunların çözüm yeri Yüce Meclis'tir. Ülkemizdeki bütün fikir ve renklerin burada temsili önemlidir. Mühim olan bu yüce kurumun kapsayıcı olması ve çoğunluktan farklı düşünenlerin bu çatı altında kendilerine güvenli bir yer bulmasıdır. Meclis kompozisyonunda meydana gelebilecek her türlü noksanlık, geçmişte yapılanları tekrar

etmekten ve çok ihtiyacımız olan çözümleri daha da ötelemekten başka bir işe yaramayacaktır.'

Abdullah Gül, burada, 1994'de BDP'nin öncülü olan DEP'li (Demokrasi Partisi) milletvekillerinin, (Leyla Zana, Hatip Dicle, Orhan Doğan, Selim Sadak, Sırrı Sakık ve Ahmet Türk) milletvekili sıfatlarının düşürülerek, TBMM'den alınıp hapse atılmalarını hatırlatmış oluyor. Söz konusu gelişme, Türkiye'de Kürt sorununun çözümünü daha da zorlaştırmış ve kanlı gelişmelerin yaşanmasına denk gelmiş olan bir döneme aittir.)

2. AK Parti Kongresi'nde Türkiye'nin İslam Dünyası ve Arap ülkeleriyle ilişkiler boyutunun çok önde olmasına ve Avrupa boyutunun adeta bilinçli biçimde tümüyle ihmal edilmesine karşılık, Abdullah Gül, Avrupa Birliği (AB) konusuna konuşmasında önemli yer verdi. Bu konuda şöyle konuştu:

'AB üyelik perspektifinin getirmiş olduğu ivmeyle Türkiye'nin, ekonomisini ve demokrasisini güçlendiren ve vatandaşlarımızın hayat standardını yükselten pek çok reforma öncülük ettiği bir gerçektir. Çoğu kez karşı taraftan kaynaklanan nedenlerle süreç yavaşlarsa da biz kendi işimize bakmalı ve AB müktesabati çerçevesinde atılması gereken doğru adımları kararlılıkla atmamızdır.'

Tayyip Erdoğan'da dikkati çeken İslam ve Orta Doğu liderliği iddiasına karşılık, Abdullah Gül, Türkiye'nin Avrupa perspektifine vurgu yapmak ihtiyacı duymaktadır.

3. Cumhurbaşkanı Gül, konuşmasında anayasaya da değindi ve burada Tayyip Erdoğan'ın arzuladığı anayasadan farklı bir yaklaşıma sahip olduğunu hissettirdi. Anayasa konusunda Cumhurbaşkanı Gül'ün konuşmasından bölümler:

'Özgürlükçü bir anayasa, herkesin hak ve hürriyetlerini garanti altına alan, kimsenin kendisini dışlanmış hissetmeyeceği yeni bir vatandaşlık mukavelesini gerçekleştirmeliyiz. Yeni anayasa yapım sürecinde, pek çok meselenin ve alternatif anayasal sistemlerin gündeme getirilmesi, bu sistemlerin olumlu ve olumsuz yanlarının irdelenmesi sağlıklı bir tartışmadır. Netice olarak yapılması gereken; köklü anayasal tecrübemizin ışığında milletimizi layık olduğu seviyeye taşıyacak; temel hak ve özgürlükleri genişletecek; halkımızın birlik ve beraberliğini pekiştirecek; demokrasimizi kurumsallaştıracak bir anayasanın bir an önce hazırlanmasıdır.'

Dikkat çekici olan, Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı yetkileri, başkanlık ya da yarı-başkanlık sistemi gibi anayasal düzenlemelere hiçbir atıfta bulunmadan, yeni anayasanın temel hak ve özgürlükleri genişletici olmasının gereği üzerinde durmasıdır.

4. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün konuşmasında Başbakan Tayyip Erdoğan'dan belirgin biçimde ayrıldığını yansıtan bir başka husus, yazarlar ve gazetecilerden yola çıkarak düşünce ve ifade özgürlüğüne yaptığı özel vurguyla ilgilidir. Tayyip Erdoğan'ın

kendisini eleştiren gazetecilerle sert polemige girdiği ve özellikle Avrupa kurum ve kuruluşlarında Türkiye'de gazeteci sıfatı taşıyan çok sayıda kişinin tutuklu bulduğuna ilişkin tepkiler yoğunlaşmaktayken, Cumhurbaşkanı Gül'ün bu konuya temas etmesi ve kullandığı dil, Başbakan'ın kullandığı dil ve tavırla oldukça ters hatta zıt bir görüntü çizmektedir. Gül'ün bu konudaki sözleri:

'Ülkemizde bugün herkesin görüşlerini rahatlıkla ifade edebildiği bir özgürlük ortamı bulunuyor. Bu yolda eksiklikler veya yanlış uygulamalar, demokrasiye zedeleyen görüntüler sözkonusu ise, bunların hepsi hiç geciktirilmeden ortadan kaldırılmalıdır. Dünyada demokratik hak ve özgürlüklerin en geniş biçimde kullanılmasına imkan verdiği için zarar görmüş bir ülkeye pek rastlanılmaz. Buna karşılık sıkıntıdan sıkıntıya düşenlerin çoğu, hak ve özgürlüklerin dar olduğu, demokrasiden nasibini almamış ülkelerdir. Bir ülkede yazarların, düşünürlerin ve fikir adamlarının görüşlerini korkusuzca paylayabilmeleri, o ülkeye itibar kazandırır. Aynı şekilde, gazeteciler, haberciler ve bir bütün olarak medya mensuplarının halkı haberdar etme görevlerini yerine getirirken hiçbir engelle karşılaşmamaları da temel esastır. Hiç kimse fikirleri ve fikirlerini medya yoluyla açıklaması yüzünden hapse düşmemelidir. Şiddeti teşvik eden ile görüş açıklayan arasında kesin bir ayırım gözetilmelidir.'

5. Abdullah Gül, konuşmasında ekonomiye de temas etmiş ve son dönemlerde basına da sızdığı

kadarıyla hükümet içinde ekonomi politikasında benimsenmesi gereken önceliğe ilişkin olarak iki farklı eğilimden birini temsil eden Devlet Bakanı Ali Babacan'dan yana ağırlığını koyduğunu gösteren bir dil kullanmıştır. Ali Babacan, yıllardır Türkiye'nin başarılı ekonomi yönetiminin baş sorumlusu olarak tanınmakta ve ismi mali disiplinle eş anlamlı olarak anılmaktadır. Gül'ün bu konudaki sözleri, zımnen Başbakan'a ekonomi alanında bir uyarı olarak nitelenirken, bir yandan da iki şahsiyet arasındaki farklılıkların geniş bir yelpazeye yayıldığına işaretini gösterilmiştir. Gül'ün ekonomiye ilişkin uyarı içeren sözleri konuşmada şöyle yer almıştır:

'Ekonomi alanında bugüne kadar sağlanan başarıların önemli bir sebebinin mali ve parasal disiplin olduğu unutulmamalıdır. Bu alanda yaşanacak gevşemenin, tamiri imkansız sonuçlara yol açacağı hatırd tutulmalıdır. Ayrıca, bu kırılgan dönemde kamu harcamalarındaki önceliklerimize de dikkat etmeliyiz.'

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün TBMM açış konuşmasının ardından değerlendirmesi sorulan Başbakan Tayyip Erdoğan, 'Sayın Cumhurbaşkanı ile polemige girmek istemiyorum. Ama farklı düşünürüz' sözleriyle bir yandan çatışmaya girmek istemediği mesajını verirken, diğer yandan aralarındaki görüş ayrılığının gizlenemez olduğu gerçeğini teslim etmiştir.

Bu görüş ayrılığının nasıl giderileceği, giderilip giderilemeyeceği, iki önemli ve önde gelen şahsiyet arasındaki ilişkilerin bundan sonra nasıl seyredeceği ve Türkiye'nin ve bu arada bölgesel ve uluslararası dinamiklerin etkisiyle her ikisinin kendi siyasi takvimlerini birbirleriyle çatışmadan nasıl

uzlaştırabilecekleri ya da bunun mümkün olup olmayacağı, Türkiye'de önümüzdeki iki yılın en can alıcı konularının başında yer alacaktır. 2012 sonbaharı, başka bir deyimle, Eylül sonu-Ekim başı bu durumu belirginleştirmesi bakımından ilginç olmuştur.

Öyle anlaşılıyor ki, Türkiye'nin yakın gelecekteki siyasetini, iki isim üzerinden, Abdullah Gül ve Tayyip Erdoğan isimleri üzerinden okumak anlamlı olacaktır.